

Annotation

O. Tatarov, I. Gazdayka-Vasylyshyn. Deliberate destruction or damage to property committed by arson, explosion or other publicly dangerous method: problems of qualification. — Article.

The norms of criminal law of Ukraine concerning the main and qualifying body of crime of deliberate destruction or damage to property, the problems of criminal-legal qualification of deliberate destruction or damage to property, committed by publicly dangerous method, are analyzed. Specific issues related to this topic are investigated, and the ways to address them are suggested.

Keywords: criminal law of Ukraine, crimes against property, destruction and damage to property, publicly dangerous method.

УДК 343.232:343.7

І. С. Тальянчук

ВИДИ ТА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН

Постановка проблеми. Постійні численні повідомлення в засобах масової інформації про незаконне привласнення земельних ділянок або заволодіння ними шляхом використання службового становища, шахрайство, порушення основ ведення господарської діяльності, незаконна приватизація, забруднення та псування земель, самовільне зайняття земельної ділянки вказують на те, що законодавство України не пристосоване не тільки до захисту, а й контролю за регулюванням земельними відносинами. Перераховані факти тягнуть матеріальні збитки в особливо великих розмірах. Типовим доказом цього є численні публікації в засобах масової інформації про кількість зареєстрованих фактів порушення кримінальних справ у сфері земельних відносин та ті суми збитку, які були спричинені державі та її законотворчим громадянам.

Стан дослідження. Земельні відносини як об'єкт злочинного посягання нині розглядаються у багатьох наукових роботах як вітчизняних, так і зарубіжних учених, оскільки проблеми у цій сфері останнім часом мають загальнодержавне та міжнародне значення. Злочини у сфері земельних відносин становлять серйозну загрозу розвитку України як суверенної держави, завдають значних збитків державним установам, банкам, органам виконавчої влади, конституційним правам громадян та інтересам держави в цілому. Над проблемою визначення поняття, способів вчинення, розкриття, початкових слідчих дій з різних граней поглядів на проблематику земельних злочинів (злочинів у сфері земельних відносин) працювали такі науковці та практики, як Антонюк Н., Вишнівський І., Дрозд О. Ю., Ківалова Т. С., Панов М. І., Шепітько В. Ю., Коновалова В. О., Моліцький С., Світличний О., Татаров О. Ю., Дякін Я. О. та інші.

Мета і завдання дослідження. Поняття «земельні злочини» (злочини у сфері земельних відносин) в кримінальному (і не тільки ньому) законодавстві не розглядаються взагалі. В практиці існує велика різноманітність способів злочинного посягання на земельні відносини, які скоюються різними видами

суб'єктів відповідних правовідносин. Видова приналежність способів вчинення злочинів у сфері земельних відносин наведена вище, при тому що її перелік не є вичерпним.

Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за ряд злочинів, які в безпосередній або частковій мірі посягають на земельні відносини. Серед них найбільш поширеними в практиці розслідування є: привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191), самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197–1), незаконна приватизація державного, комунального майна (ст. 233), порушення правил екологічної безпеки (ст. 236), забруднення та псування земель (ст. 239), незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель (ст. 239–1), незаконне заволодіння землями водного фонду в особливо великих розмірах (ст. 239–2), порушення правил охорони або використання надр (ст. 240), умисне знищення та пошкодження територій, взятих під охорону держави, та об'єктів природно-заповідного фонду (ст. 252), проектування чи експлуатація споруд без систем захисту довкілля (ст. 253), безгосподарське використання земель (ст. 254), а також пов'язані з вищезазначеними злочинами — ухилення від сплати податків, зборів, інших обов'язкових платежів (ст. 212), самоуправство (ст. 256), зловживання владою або службовим становищем (ст. 364), перевищення влади або службових повноважень (ст. 365), службове підроблення (ст. 366), одержання хабара (ст. 368) [1,152].

Всі ці злочини є наявним реальним відтворенням махінацій у земельних відносинах. Спробуємо навести кримінально-правову характеристику злочинів у сфері земельних відносин.

Виклад основних положень. Статті 191 та 197–1 Кримінального кодексу України містяться в VI розділі «Злочини проти власності», а отже основний об'єкт, тобто те, на що посягає злочин, є власність, у всіх її проявах та майнових правах. Об'єктом ст. 191 КК України є передбачений законодавством вільний обіг та захист майнових відносин. При цьому привласнення полягає у протиправному і безоплатному вилученні винною особою чужого майна, яке знаходилось у її правомірному володінні, з подальшим наміром обернути майно на свою користь чи користь третіх осіб. Розтрата ж передбачає незаконне і безоплатне витрачання винним чужого майна, яке йому ввірене чи перебувало в його віданні.

Нововведена в Кримінальний кодекс України стаття про самовільне зайняття земельної ділянки мала місце запізнілої реакції законодавчої влади на статистичну кількість самовільно зайнятих ділянок в Україні. У ст. 1 Закону України від 19 червня 2003 р. «Про державний контроль за використанням та охороною земель» наведено поняття самовільного зайняття земельної ділянки — це будь-які дії особи, які свідчать про фактичне використання земельної ділянки за відсутності відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання у користування (оренду) або за відсутності вчиненого правочину щодо такої земельної ділянки, за винятком дій, які відповідно до закону є правомірними [3, 1]. Статтею 131 Земельного кодексу України встановлюються нормативно

дозволені випадки набуття права власності на земельні ділянки громадянами та юридичними особами України, територіальними громадами та державою. Тож не є самовільно зайнятими ділянками ті до яких відповідно до закону прийняті правомірні дії [2, 46]. При цьому листом Державного комітету України із земельних ресурсів від 11.12.2008 року № 14-17-4-/12991 «Щодо застосування терміна «Самовільне зайняття земельної ділянки»» також надане детальне тлумачення цього поняття та роз'яснено, що наявність рішення відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про передачу у власність або надання у користування (оренду) земельної ділянки чи набуття права на земельну ділянку, житловий будинок, будівлю або споруду на підставі укладення цивільно-правової угоди не надають права на використання земельної ділянки, оскільки у частині третій статті 125 Земельного кодексу України визначено, що приступати до використання земельної ділянки до встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості), одержання документа, що посвідчує право на неї, та його державної реєстрації забороняється [4, 1]. Безумовно, що дії, які свідчать про фактичне використання земельної ділянки без правовстановлюючого документа, зареєстрованого в установленому порядку, але за наявності рішення відповідного органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про передачу у власність або надання у користування (оренду) земельної ділянки чи наявності цивільно-правової угоди про набуття права на земельну ділянку, житловий будинок, будівлю або споруду, які на ній розміщені, не можуть бути кваліфіковані як «самовільне зайняття земельної ділянки». Вчинення таких дій є «використанням земельної ділянки без правовстановлюючого документа», відповідальність за що не передбачена.

Предметом злочину, передбаченого статтею 233 КК України, є державне і комунальне майно, під яким відповідно слід розуміти майно, що перебуває у Державній власності, а також майно, яке належить Автономній Республіці Крим, та майно, яке перебуває у комунальній власності. Правом комунальної власності визнається право територіальної громади села, селища або міста володіти, економно та ефективно користуватися і розпоряджатися на свій розсуд майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через представницькі органи місцевого самоврядування. Відчуження комунального майна регулюється загальними положеннями законодавчих актів з питань приватизації і здійснюється органами місцевого самоврядування.

Об'єктом злочину, передбаченого ст. 236, є посягання на екологічну безпеку, тобто на такий стан навколишнього природного середовища, за якого здійснюється погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей, флори і фауни. Посягання відбувається виконанням робіт, пов'язаних з проектуванням, будівництвом, експлуатацією об'єктів, потенційно шкідливих для навколишнього природного середовища. Безпосереднім предметом є підприємства, споруди, пересувні засоби та інші об'єкти, у зв'язку з проектуванням, експлуатацією яких існує небезпека негативного впливу на людину і довкілля. У ст. 253 КК України об'єктом злочину є також екологічна безпека, але в частині встановленого порядку запобігання виникненню надзви-

чайних ситуацій техногенного та природного характеру. Предметом злочину є проекти, інша аналогічна документація, в якій відсутні дані про обов'язкові Інженерні системи захисту довкілля для споруд, що вводяться в експлуатацію.

Статті 239 і 254 КК України визначають безпосередній об'єкт злочину у встановленому порядку раціонального використання, захисту і відтворення земель як складної природної екосистеми, тісно пов'язаної з іншими елементами довкілля. При цьому додатковим обов'язковим об'єктом є життя і здоров'я особи. Предметом виступають будь-які землі, а точніше верхній шар земної поверхні у межах зони аерації, під якою слід розуміти верхню товщу земної кори між її поверхнею і дзеркалом ґрунтових вод. Подібний за визначенням є об'єкт злочину, передбачений статтею 239–1, 239–2, а ст. 240 КК України — який визначається як посягання на встановлений порядок раціонального і комплексного використання й охорони надр та видобування корисних копалин, які не є загальнопоширеними.

У статті 252 КК України безпосереднім об'єктом злочину є встановлений порядок охорони, відтворення і використання об'єктів природно-заповідного фонду України, інших територій та об'єктів, взятих під охорону держави, як специфічних елементів, що мають особливий екологічний статус. Перелік об'єктів природно-заповідного фонду визначений статтею 3 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» [5, 1]. При цьому відповідний злочин має екологічний характер.

Окремою складовою вищезазначених злочинів є поєднання їх зі злочинами у сфері службової діяльності, об'єкти якої направлені на порушення нормальної управлінської діяльності, підрив авторитету органів державної влади та органів місцевого самоврядування, встановлений порядок реалізації громадянами своїх прав та обов'язків. З об'єктивної сторони склад злочину, передбачений ст. 191 КК України, може бути вчинений у формі привласнення чужого майна, яке було ввірене особі чи перебувало в її віданні; розтрати такого майна зазначеною особою; привласнення, розтрати або заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем. Поняття привласнення, розтрати наводилося автором вище, при цьому відповідні діяння можуть мати місце тільки тоді, коли майно, яке виступає предметом злочину, було ввірене винному, було в його віданні, і коли винний був правомочним розпоряджатися та управляти відповідним майном. Така правомочність може обумовлюватись службовими обов'язками, договірними відносинами або спеціальним дорученням та виникати не лише в осіб, які перебувають у трудових відносинах з підприємством, установою чи організацією незалежно від форми власності, або приватних осіб та виникати на підставі цивільно-правових угод. При цьому заволодіння чужим майном, вчинені шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, утворюють склад злочину, передбаченого ч. 2 ст. 191 КК України.

Заволодіння чужим майном має місце тоді, коли службова особа незаконно обертає чуже майно на свою користь чи користь третіх осіб, використовуючи при цьому своє службове становище. Відмінністю заволодіння від привласнен-

ня та розтрата у тому, що майно не було ввірене винному, не перебувало в його віданні. У зазначений спосіб злочин може вчинятися шляхом сили та авторитету своєї посади, впливу на підлеглих осіб, які перебувають у безпосередньому підпорядкуванні винного.

Як зазначалося вище, злочини цієї категорії тісно пов'язані з іншими злочинами, тому їх класифікують за сукупністю. Так, наприклад, якщо заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем було пов'язане з внесенням такою особою до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, іншим підробленням документів або складанням і видачею завідомо неправдивих документів, дії винного потребують кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами ст.ст. 191, 366. Але потрібно відмежовувати протиправні дії відповідного злочину від зловживання владою або службовим становищем, адже діяння, передбачені ст. 191 КК України, виступає способом заволодіння чужого майна, а при корисливому зловживанні владою службова особа діє всупереч інтересам служби і протиправно отримує вигоду, заподіюючи власнику майна майнову шкоду, використовуючи своє службове становище.

Об'єктивною стороною самовільного зайняття земельної ділянки є активні протиправні дії (основними активними діями з боку недобросовісних громадян, що свідчать про самовільність зайняття земельної ділянки, є огороження її, проведення на земельній ділянці робіт по видобуванню корисних копалин, здійснення насаджень дерев, кущів, вирощування сільськогосподарських культур, розміщення техніки та будівельних матеріалів без відповідних дозволів з боку відповідних органів влади) та безпосередньо шкода, нанесена власнику земельної ділянки чи землекористувачу, розрахунок якої закріплений у Методичці визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу, затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 року № 963 [6, 2]. Самовільне зайняття земельних ділянок може виступати у двох формах: 1) у формі дій, які свідчать про фактичне використання землі особою за відсутності відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання у користування (оренду) (наприклад, оброблення ділянки сільськогосподарського призначення); 2) у формі дій, які свідчать про намір особи використовувати земельну ділянку за відсутності вчиненого правочину щодо неї (наприклад, огороження самовільно зайнятої ділянки).

З об'єктивної сторони злочин, передбачений статтею 233 КК України, може проявлятися у формі приватизації державного чи комунального майна: 1) шляхом заниження його вартості через визначення її у спосіб, не передбачений законом; 2) шляхом використання підроблених приватизаційних документів; 3) яке згідно з законом не підлягає приватизації; 4) неправомочною особою.

Приватизація є одним із способів зміни форми власності, яке відбувається шляхом відчуження державного або комунального майна на користь фізичних

та юридичних осіб. Приватизація державного майна здійснюється шляхом: а) продажу об'єктів приватизації на аукціоні, за конкурсом; б) продажу акцій (часток, паїв), що належать державі у господарських товариствах, на аукціоні, за конкурсом, на фондових біржах та іншими способами, що передбачають загальнодоступність та конкуренцію покупців; в) продажу на конкурсній основі цілісного майнового комплексу державного підприємства, що приватизується, або контрольного пакета акцій відкритого акціонерного товариства при поданні покупцем відповідних документів; г) викупу майна державного підприємства згідно з альтернативним планом приватизації [7,12]. При проведенні приватизації шляхом викупу об'єкту експертним шляхом визначається його ціна. В разі проведення продажу об'єктів приватизації неналежним чином, не проведення експертної оцінки, заниження вартості приватизованого майна, використання під час проведення приватизації підроблених документів, а також безоплатну передачу майна у власність фізичних або юридичних осіб потрібно кваліфікувати за ст. 233. Приватизація неправомочною особою передусім означає, що як покупець державного чи комунального майна виступає особа, якій чинним законодавством не дозволено брати участь у приватизації та укласти відповідні договори купівлі-продажу. Перелік покупців, що не мають права на приватизацію, наведений у ст. 8 Закону України «Про приватизацію державного майна». Злочин, передбачений ст. 233, є закінченим з моменту незаконної приватизації державного або комунального майна. При цьому слід мати на увазі, що право власності на приватизований об'єкт переходить до покупця з моменту нотаріального посвідчення договору купівлі-продажу майна.

Об'єктивну сторону злочину, передбаченого статтею 236 КК України, складає діяння у вигляді порушення встановленого порядку проведення екологічної експертизи, правил екологічної безпеки під час проектування, розміщення, будівництва, реконструкції, введення в експлуатацію, експлуатації та ліквідації підприємств, споруд, пересувних засобів та інших об'єктів; наслідки у вигляді загибелі людей, екологічного забруднення значних територій або інших тяжких наслідків; причинний зв'язок між діянням та наслідками. Основна мета екологічної експертизи, види, об'єкти державної екологічної експертизи визначаються в положеннях Закону України «Про екологічну експертизу» [8, 3]. Дія і бездіяльність в відповідному складі злочину виражається у наданні завідомо неправдивих відомостей про екологічні наслідки діяльності об'єкта екологічної експертизи; надання дозволів на спеціальне природокористування; ухилення від надання необхідних відомостей і матеріалів на запити державних еколого-експертних органів; приховування або фальсифікація відомостей про наслідки екологічної експертизи, ігнорування її результатів; примушування або створення таких умов для експерта, що мають своїм наслідком підготовку хибних експертних висновків. Також мають місце випадки нездійснення державної екологічної експертизи, якщо її проведення є обов'язковим [9, 462].

Порушення правил екологічної безпеки під час проектування, будівництва, введення в експлуатацію та експлуатації об'єктів може виражатись у таких діяннях: відсутність споруд, устаткування і пристроїв для очищення викидів і

скидів або їх знешкодження, а також приладів контролю за кількістю і складом забруднюючих речовин та характеристиками шкідливих факторів; використання природних ресурсів, викиди і скиди забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище, дії з відходами без відповідних дозволів; нездійснення заходів, спрямованих на запобігання залповим викидам і скидам, що створюють високі рівні забруднення повітряного і водного басейнів, ґрунтів, становлять небезпеку для життя людей, тваринного і рослинного світу. Злочин за цією статтею є закінченим з моменту настання суспільно небезпечних наслідків.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого статтею 239 КК України, полягає у забрудненні або псуванні земель речовинами, відходами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля, внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля. Способами вчинення вищезазначеного злочину є зниження або втрата родючості земель, виведення земель із сільськогосподарського обороту, порушення гумусного шару, структури ґрунту, як результат безгосподарського використання земель, а також порушення спеціальних правил, що спричиняє забруднення або псування земель, таких як, наприклад, зберігання та видалення відходів у не відведених для цієї цілі місцях. Закінчується даний злочин з моменту забруднення або псування земель, що створило небезпеку для життя, здоров'я людей, або для довкілля.

Розробка і здача замовнику проектів, іншої документації без обов'язкових інженерних систем захисту довкілля, введення (прийом) в експлуатацію споруд без захисту, якщо це створило небезпеку тяжких технологічних аварій або екологічних катастроф, загибелі або масового захворювання населення, складає об'єктивну сторону злочину, передбаченого статтею 253 КК України. Зрозуміло, що моментом закінчення злочину є виникнення всіх вищеперерахованих наслідків.

Об'єктивна сторона злочину, передбаченого статтею 254 КК України, характеризується таким діянням, як безгосподарське використання земель, з відповідними наслідками — як тривале зниження або втрата їх родючості, виведення земель із сільськогосподарського обороту, змивання гумусного шару, порушення структури ґрунту. Суттю безгосподарського використання земель є невиконання або неналежне виконання покладеного на особу обов'язку захищати землі від шкідливого антропогенного та природного впливу, а також проявляється у неправильній експлуатації, знищенні або пошкодженні протиерозійних гідротехнічних споруд, у використанні земель не за цільовим призначенням, у порушенні економічних та санітарно-технічних вимог щодо розміщення нових і реконструйованих об'єктів, будівель і споруд.

Суб'єктом вчинення відповідних злочинів є досить різноманітне коло осіб. Це насамперед звичайна осудна особа, але в більшості випадків, як свідчить практика, суб'єкт може бути спеціальним. Так, наприклад, суб'єктом злочину ст. 236 КК України є особа, на яку покладено правовий обов'язок дотримуватись відповідних приписів законодавства щодо порядку проведення державної екологічної експертизи, правил екологічної безпеки (наприклад, працівники

еколоого-експертних підрозділів МЕПР, інші експерти державної екологічної експертизи, конструктори ядерних установок і джерел іонізуючого випромінювання, службові особи підприємств, установ, організацій, відповідальні за проектування, розміщення, експлуатацію певних об'єктів, члени приймальних комісій таких об'єктів), ст. 235 КК України — службова або спеціально уповноважена особа, на яку покладено обов'язок розробити і здати замовникові відповідну документацію або прийняти (ввести) в експлуатацію споруду з інженерними системами захисту довкілля (наприклад, голова і члени відповідної державної приймальної комісії), ст. 254 КК України — особа, на яку нормативними актами покладено обов'язок дотримуватись правил щодо дбайливого і раціонального використання земель. Найчастіше вищезазначені злочини виступають в поєднанні зі злочинами Розділу XVII Злочини в сфері службової діяльності. Яскравим прикладом такого поєднання в частині різноманітності суб'єктів є особи, які можуть бути суб'єктом злочину, передбаченого статтею 233 Кримінального кодексу України «Незаконна приватизація державного, комунального майна», це можуть бути працівники державних органів приватизації та органів місцевого самоврядування, голів та членів інвентаризаційних комісій, комісій з приватизації об'єктів, тендерних комісій, комісій, створюваних для визначення частки держави в статутному фонді підприємств у порядку їх передприватизаційної підготовки, службових осіб (у першу чергу керівників і головних бухгалтерів) підприємств, які підлягають приватизації, фізичних осіб та службових осіб юридичних осіб — покупців державного чи комунального майна. Дії експерта, який сприяв заниженню вартості об'єкта приватизації, слід кваліфікувати за ч. 5 ст. 27 і ст. 233 як пособництво незаконній приватизації державного або комунального майна. При цьому всі зазначені суб'єкти злочину мають на меті отримання прибутку від заволодіння, використання та розпорядження національного багатства — землі. Тобто суб'єктивна сторона відповідних злочинів характеризується в більшості прямим умислом і корисливим мотивом, рідше необережністю.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок у цьому напрямі. Розкриття злочинів цієї категорії у середньому за рік складає невелику кількість відсотків, у зв'язку з чим збільшується кількість нерозкритих злочинів, які накопичуються з року в рік. Причиною виникнення злочинів у сфері земельних відносин є досить велика кількість проблемних питань, таких як незавершеність інвентаризації (встановлення чітких меж різних за призначенням земель), визначення зональності, застарілості містобудівної документації, відсутності грошової оцінки земель, полінормативність регулювання відповідних відносин, новизна злочинів даної категорії, відсутність захисту земельних відносин з боку держави, особливості відмежування у земельних правовідносинах цивільно-правових відносин від злочинку. До цього ж недостатність інформації про статистику цих злочинів, що породжено, насамперед, невиділенням цієї категорії злочинів в окрему групу, майже виключає можливість участі оперативних працівників у визначенні різних схем вчинення злочинів у сфері земельних відносин.

Вважаю перспективними подальші дослідження та науковий аналіз норм та положень законодавства, їх тлумачення з погляду проблематики розкриття та розслідування злочинів у сфері земельних відносин.

Література

1. Кримінальний кодекс України від 1 вересня 2001 року № 2341-III (зі змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25–26, с. 131.
2. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3–4, с. 27.
3. Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19 червня 2003 р. № 963-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст. 350.
4. Лист Державного комітету України із земельних ресурсів від 11.12.08. № 14–17–4/12991 «Щодо застосування терміна «Самовільне зайняття земельної ділянки».
5. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16 червня 1992 року № 2456-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 34, ст. 502.
6. Про затвердження Методики для визначення розміру шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок, використання земельних ділянок не за цільовим призначенням, зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу: постановою Кабінету Міністрів України № 963 від 25 липня 2007 р. // Офіційний вісник України. — 2007. — № 55. — Ст. 221.
7. Закон України «Про приватизацію державного майна» від 4 березня 1992 року № 2163-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 24, ст. 348.
8. Закон України «Про екологічну експертизу» від 9 лютого 1995 року № 45/95-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995, № 8, ст. 54.
9. Кримінальний кодекс України. Коментар: Під редакцією Ю. А. Кармазіна та О. Л. Стрельцова. — Харків, ТОВ «Одісей», 2001. — 960 с., 2001.

Анотація

Тальяничук І. С. Види та кримінально-правові ознаки злочинів у сфері земельних відносин. — Стаття.

У статті розглянуті проблемні питання становлення та визначення поняття земельних злочинів. З різних поглядів та з опорою на нормативні акти проаналізовані земельні відносини як об'єкт злочинного посягання, форми посягання, мета та мотив їх, визначене коло суб'єктів злочинів у сфері земельних відносин.

Ключові слова: злочини у сфері земельних відносин, екологічна безпека, приватизація, самовільне зайняття земельної ділянки, екологічна експертиза.

Аннотация

Тальяничук И. С. Виды и уголовно-правовые признаки преступлений в сфере земельных отношений. — Статья.

В статье рассмотрены проблемные вопросы становления и определения понятия земельных преступлений. На основании различных взглядов и с опорой на нормативные акты проанализированы земельные отношения как объект преступного посягательства, формы посягательства, цель и мотив их, определен круг субъектов преступлений в сфере земельных отношений.

Ключевые слова: преступления в сфере земельных отношений, экологическая безопасность, приватизация, самовольное занятие земельного участка, экологическая экспертиза.

Summary

Talianchuk I. S. Types and criminal and legal signs of crimes in the sphere of the ground relations. — Article.

There are the considered problem questions of becoming and determination of concept of the landed crimes in the articles. From different looks and with support on normative acts the landed relations as object of criminal trespass, form of encroachment, aim and reason of them, certain circle of subjects of crimes in the field of the landed relations are analysed.

Keywords: crimes in the field of the landed relations, ecological safety, privatizing, wilful employment of lot land, ecological examination.

УДК 343.9:343.533:004.738.5

Д. М. Цехан

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЇЇ ДЕКРИМІНАЛІЗАЦІЇ

Особливості розвитку сучасного соціуму значною мірою детермінуються здобутками науково-технічного прогресу. Найвагомішим досягненням сучасного життя безумовно залишаються високі інформаційні технології, які скеровують наше життя сьогодні і найімовірніше не втратять свого значення і у майбутньому, на що звертають увагу відомі аналітики [док. див.: 1; 2; 3]. Водночас бурхливий розвиток високих інформаційних технологій призвів до їх активного освоєння з боку кримінальних структур. Аналізуючи норми чинного Кримінального кодексу України, можна стверджувати, що все більша кількість злочинів можуть бути вчинені за допомогою глобальних мереж. Досліджуючи процеси інституціоналізації злочинності, В. М. Дрьомін зазначає, що Інтернет не лише надав широкі можливості для інтенсифікації спілкування і отримання різноманітної інформації, але й створив сприятливі умови для деструктивних дій, крайніми із яких є злочинна діяльність [4, с. 367].

Такий стан справ вимагає інтенсифікації наукових досліджень, спрямованих на розробку ефективних механізмів декриміналізації глобальних мереж, що й зумовлює *актуальність обраної теми*.

Крізь призму різних наукових підходів ця проблематика досліджувалась Д. С. Азаровим, П. Д. Біленчуком, В. М. Бутузовим, В. Б. Веховим, І. О. Вороновим, М. Ю. Літвіновим, Л. П. Паламарчук, Е. В. Рижковим, Н. А. Розенфельд, Ю. М. Соколовим, Ю. В. Степановим, І. Ф. Хараберюшем, В. П. Шеломенцевим та іншими науковцями. Водночас, визнаючи значимість наукового доробку наведених науковців, наголосимо, що значна кількість проблем залишається невирішеною і потребує наукового аналізу, зокрема можливість впливу на мережу Інтернет за допомогою права.

Метою статті є визначення сучасного стану та можливих шляхів правового регулювання мережі Інтернет як передумови її декриміналізації.